

Hatbrott mot samer

Tjoahkkájgäsos

Brå:an la árrum dahkamus Ráddidusás dahkat tjiengodum átsádallamav vassjebuorgodum dagojs sámij vuosstij, aktan dagoj ma sebrudahtti boahttsujt. Tjielggidusán Brå:a galggá oajvvadit gáktu sámij boadádallam vássjevahágijda máhtta vuojnedeuvvat ienebut, ulmijn oadtjot lasedum diedojt vuodon hierediddje bargguj.

Buojkodittjat átsádallama gatjálvisájt de Brå:a l tjoaggám dáhtájt moattet umasslágásj gálldojs: gatjádallamijs, polijssabajedimijs ja ávdđáátsádallamijs. Brå:a l aj tjadádam átsádimev ja viehka binna átsádimijt ma gávnnuui rasisma gáktuj, ja sierraláhkáj vassjevahágijt sámij vuosstij, ulmijn vaddet duogátjav átsádallama guoradallamijda ja báhtusijda. Vassjevahágij tielggidime ma duostoduvvi polijssabajedimijs ja ságájdahttemijs vaddi buorre vuodov tjielggitjit umasslágásj vássjevahákdáhpájdušsaj ja aktavuodajš gánná dagáduvvi. Diedos ij la gismáhttelis mañijbáhtusijt dahkat stuorruđagás vássjevahágijs sámij vuosstij, bv. galla gudi dejvaduvi ja man dájvvalakkoj dagáduvvá.

Átsádibme l vuododum ságájdahttemijda 43 ulmuttij. Ienepláhko ságájdahttemulmuttijš l ulmuttijš gudi umasslágásj mieres li boadádallam li dejvaduvsam vássjevahágijs. Danen gá ságájdahttemulmuttijn agev álla diedo mij juridijkalattjat la vahák, jali ma sebrudahtti vassjevahákihtanisás, de ulmutja li ávdemusát gatjádusam jus sij li dejvudum ájttuj, vahágij jali ietjá vassjáj majt sij aktidi ietjas sáme identitehtajn. Ietjá ságájdahttemulmutja li ávdástiddijs sáme organsisasjávnnájda ja siebrijda, ja átsádiddje ja fábmudakulmutja gejn la máhttelisvuohta gehtjadit buorgodumvuodav ma dájvvi sámijt.

Átsádibme l aj vuododum dáhpájdušsbuojkodimjda ma vuojnñuui vassjevahákbajedimijs (67 láhko) ma identifiduvvin vassjevahákstatistijka baktu 2014 ja 2022 jagij gaskan. ja vil 62 polijssabajedime ma vahágijda guoski ma sebrudahtti boahttusjit polijssadajvan Nord. Guoskevasj bálijn la aj ávdđáátsádime viettjadusam ja sebrudahtedusam guoradallamin.

Vassjevahága sámij vuosstij gávnnuji moatten birrasin ja aktavuodajn

Goappátjagá ságájdahttemiis ja polijsabajedimiis tjielgastuvvá vassje sámij vuosstij gávnnu umasslágásj birrasijn ja aktavuodajn. Ávddájbuvteduvvá skávlán, barggosajen, häjmmabirrasin, almulasj sajijn ja ájnnsait internehtan. Gielak vahágahttem dagáduvvi muodo ávdán, telefávna ja sociálasj media baktu buojkulvissan miejnnidum diededime nuorra sámijda Snapchat:a tjali Jodel:a baktu. Skámodisvuohta málsut vuoledim buojkuldagásj sámijis garrasap rasistalaj nabdestimijda, ájttoijda ja vahákdagoijda. Vájku aktagut sáme identitehtajn dávk vájveduvásj, de l váda boahtut stuoráp geijda gárvvuni sáme dábdomerkaikt biktasij jali námajt hámen ma li identifideridahte sámenama. Ságájdahttemijn dáttoduvvi sáme állosujton dávk littji sierraláhkáj boahttudum vassjevahágij.

Vájku vaháksadje ja váhága tjárdda málsut de muhtem moallánagá gárddoduvvi tjoahkke ábnasin. "Lappjável" la ságájdahttemulmuijij milta ja polijsabajedimijn dábalamos moallánahka, muhtijn aktan javladum ajtoj jali fysalaj váhágijn. Ietjá moallánagá ulmme l gáttoijda mij la same hábme jali tjuottjodim sáme dábdomerka. Gávnnuji aj nissunvássjás ávddájbuktema, sierraláhkáj goassa boahttum la nissun jali niejdda ja moallánagá maj ulmme l ietjá unneplágoijda vuoledim láhkáj, náv gák "fjälljude"

gå dahpájdusá maj ulmme l aktugattjajda de aj gávnnuji roanntsetjállaga ja vuoleiddje javllamusá internehtan maj ulmme l sámij vuosstij gájkkásattjat. Digitálalaj birrásá málsudi ja dávk máhtitji árrat Face-book juohkusijis ma tjoahkkiji bájkálasjulumtjiijit jali ulmutjijsámme sierralágásj miellogisvuodajn náv gák buojkulvissan bivdoássje, valla dávk lisj aj javllamusgiette bájkálasj- jali rijkkamedian. Dájvvalakkoj li javllamusáj birra tjanádum umasslágásj riektajda ma gájk ávdemusát li tjanádum állosujtár sámijda valla manna vuoledim moallánagáj ulmme l sámijda gájkkásattjat, muhtijn aktan viehka njuolgga jábmemájtoj náv gák "beru mij gádodip sámijt, de gájka máhtti bivddet ja guollit" jali gáddet gájkka sámijt selgasgásajn". Nihto ládat boahttsujt ulmijn " muorrodit sámijt" aj gávnnuji. Gávnnu aj goade maj ulme l spedjamij.

Málsudahkes garrasvuohta vaháhijn ma dájvvi boatsojäládusáv

Boatsojäládus la ulmme málsudahkes buorgodum dagoijda. Vahágiis moatte sebrudahtti boahttsujt ja li dáhpájdusásj umasslágásj tjerdajs. Báhtárimes vuodjet ja bednaga ma li oagodam jali ládam boahttsujt gitta boahttsujda ma diedulattjat vuoddjuji skohterij jali vuotjeduvvi. Vaháksadje l

dájvvalakkoj miehttse jali ietjá doaresbielen, ja vádnuhi gájjkkásattjat nammadim dahkoulmutja ja vihtana, manen la gássjel mierredit máhttelis vassjevahákulmijt. Vájku loabdisvuotjedum boahhtsu ja diedulattjat vuojedumboahhtsu de buojkoduvvo gássjelsisvuhtan mij gávnnu álles Sámen de li dáhpájdusá manna bahttsu li bijneduvvam jábmemij ávdemusát Norrbottenin, goappátjagá ságájdahthem ulmitji ja polijsabajedimij milta.

Ietján gá bahádago ma sebrudahtti boahhtsujt de ulmutja állusujttobargon li ulmmen ájttuj ja biejtema umasslágásj tjerdajs. Le buojkulvissan jus boatsojoasstobiebbmoautomáhta ma li biejesteduvvam ja buoldeduvvam ja vuojana jali gárde ma li biejesteduvvam. Li aj gielak vuoledime ja ájto umasslágásj garrasvuodas ma ávddájbuvteduvvi sociálasasj media, telefávná baktu jali ulmutja ávdán. Vájku dáhpájdusá li oablodum Sámeednama birra de vissa tjielde li boahttum ja buojkodi siog dájvvalakkoj oadtju duosstot moadda mejla jali telefávnnásagastimijt vahkkuj ájtolasj sisanojn.

Vassjevahága dávástussan sáme riektajda

Ságájdahthemijn álmumus vissa dáhpájdusá váseduvvi álgadit vassjevahágijt. Vassjevahágijs muhtema maj ulmme l boatsojäládus álgggi rijdojn ednamäjägádij, miehttseäjägádij ja bándurij gudi e sidá boahhtsu li ednamin. Ietjá rijddovidjura li birra bivddára ja skohterulmutja gudi adni sij lij li ráddjidum állusujttoriektás. Tjielidij geográfalasj sadje aj ietjá dájmaj gáktuj dávk bájnatji buohhtsodime mierev vássjevahágijda.

Bidnustalle äládusá ma dáttodi vásedum rijdojt sámij álgoálmugin ja unneplåhkon ja ieneplåhkoálmuk gis, váseduvvá aj bájnatjit rijddomierijt Sámeednamin. Le tjáhtjefámo, bieggafámo ja minerálaj ávkastallama birra manna li ávke goappátjagá bájkalattjat barggomáhttelisvuoda ja infrastruktuvvra hámen, ja ájnnsit náv gáhtjodum ruodná rievddadus. Merka li aj vassjevahága dávk lassánittji gá sáme riektá dáhkkiduvvi. Buojkulvissan buojkoduvvi biejsstem galbajs sáme bájkkenamáj lidjin ienemusát gá da vuostak oahpásmahteduvvin 1900-lågo manegietjen. Moatte vásemi aj lasedum vasjev umasslágásj riektáprocessaj ma giehtadalli sáme riektájt.

Vahaga dagáduvvi dájvvalakkoj unnep sebrudagájn gánná "gájka gájkajt dábddi"

mij ieret vassjevahágijt sámij vuosstij vassjevahágijs ietjá juohkusijda l vahága moaddi dagáduvvi unnep sebrudagájn ja verrudakulmusj dájvváj la ulmusj gev ulmusj dábddá. Polijssabajedimijn lidjin amás verrudakulmutja gájk ávdemusát ássjin náv gák hasodibme ulmusjuohkusij, ja ássjiin manna boahttsu li vahágahteduvvam jali gátteduvvam (manna máhttelisvuohta identifierit verrudakulmutjav la unne). Ámás ulmutjijs boahttut almulasj birrasin, viehka dábálasj hábme boahttumis ietjá vassjevahákulmij gáktuj, e gávnnu polijssabajedimij siegen vassjevahágij gáktuj sámij vuosstij ja diededuvvi viehka binnát ságájdahthemijn. Almulattjat polijssabajedime li dáhpadusájs garrasap ásijs náv gák guhkesájggásj illastime, jábmemnihto jali vahák ulmutij jali boahttsuj. Gielak illastime, ma sierraláhkáj dáttoduvvi ságájdahthemijn viehka dábálasj ihtagin, e gávnnu stuorrát polijssabajedimijn. Tjielggiduvvi bajedimviggamus la vuollegasj dáhpadusáj tjärddaj.

Identifieridum bahádahkoulmutjiida li álu álmmá jali báhtja

Dáhpadusá skávllábirrasin, barggosajij ja hejmaj gáktuj de li bahádahkke álu álmmá jali báhtja. Boahttum ulmutja li moaddi álmmá jali báhtja, vájku gávnnuji aj sáme niejda boahttuji garras illastimijda ietjá oahppijs - almuk dábálattjat váni vahákásij dagi. Ájnnegasj bajedimijn ma guoski vassjevahájda lagámusájn li gájka boahttudum nissuna.

Ájnnegasj bálen manna gávnnuji nammadum jali gáttedum ulmutja polijssabajedimijn boahttsuj birra ma li bijneduvvam jali gátteduvvam la dábálattjap árrum ienep gá akta ulmusj vahága bálen ja gájkka bahádahkoulmutja li álmmá umasslágásj áddarijn. Vájku vissa ságájdahthemulmitij siegen li dádjaduvvam sociálalattjat dáhkkidum bájkálasjulmutij siegen vuohtjet boahttsujt biergo diehti ienemusá ieneplágos tsuojodi e dagá dáv dahkotjerdajs, ájnnat la ájnnegasj ulmutij birra. Le dábddo mij nanustahteduvvá gá tjielde gassjelisvuohta gáttedum ja bijnnedum boahttsuj li binnum gá ulmusj la giddiduvvam jali jábmám.

Vassjevahága oadtju báhtusijt árggabiejven

Vassjevahága ja rasissma sámij vuosstij gávnnuj motten sajen ja umasslágásj aktavuodajn, ja gárddodum tema ságájdahthemij siegen la hudja árggabiejven gá ij diede jus, gáktu ja goassa dáhpaduvvá. Ságájdahthemijn buojkoduvvá dárvodisvuohta aj bájnattjuvvá diedos ietjá

sáme aj li boahttuduvvam. Le juogu de tjalmajduhtedum mediálalasj dáhpájdusáj baktu, jali ulmusj ietjas lahkusin la boahttuduvvam. Moatte buojkodi dárvodisvuodav mij sierraláhkáj oallen sáme biktasij gárvvunimen ma li tjielgga merka sáme identitehta hárráj, manna sáme gárvvo gábdde l dábálamos buojkulvis. Vassjás javllamusá aj sociálasj median oassálassti dárvodisvuohatj. Ij la unugis vuolediddje javllamusá sámij birra javladuvvi iehtjádij lahkaárromin, juoga mij goappátjagá dávk nanustuhtisj vuoledimev ja oassálasstet sieradime dábdđuj. Ságájdahttemijn buojkoduvi vidjura manna iehtjádij gáhttim dájmadit la bákttim ja manna ietjádij sjávodisvuohta l tjielgastuhtedum miededibmen.

Vádá boahttut vassjevahágij ja ietjá moallánagáj rassismaj báhtusav vaddi muhtema mierredi tjielgga ietjas sámeidentitehtav. Ávddánboahotá gáhttit gárvvunit sámebiktasijda almullattjat jali ij giehttot ietjas sáme máttu birra skávlán jali barggosajen. Ságájdahttemijn ávddánboahotá äjgáda sáme mánájda oajbbu gáktu sij galggi vieledit vassjevahágijda ma dáhpáduvvi ja rassisma mij gávnnu sámij vuosstij. Oajbbusijda suodđjit ja sidot gárvedit vidjuriijda ma máhtti badjánit. Moatte ságájdahttemulmutja tjuottjodi fuolke ja sáme rádna li suodjeviermme aktavuodan.

Moadda oare vánes diehtuj sámij boahttuma birra

dát diehto oassálasstá buojkuldahkaj vassjevahágijis sámij vuosstij de vádnu stuorrát átsádallama sámij boahttumvuoda vassjevahágijda ja ietjá hábmádime rasismas. Oare li moatte. Akta oarre l juogos la unne lág milta. Merkaj ij ábbá viehka stuorra boahttumvuohta báhtusav oadtju statistijkan mij vuodot lánhku sisiboadedum bajedimijda polijssaj jali ietjá fábmudagájda jahkáj. Merkaj aj rijkalasj ságastallamátsádimijn älla máhttelisvuoda sierratjielggit rasismav ja vassjevahágijit sámij vuosstij dábálasj vuogij, gá vuorbe milta tjuolldem álmugis ij dagá nuoges stuorra lágov vásstediddijit sáme álgoálmugis. Svierigin uddni ij ga tjáleduvá registar álmuktjerdak tjadnusij. Registara gávnnu ja identifieri ásiit sáme álmugis, valla moadda sáme e gávnnu dáj registarijn. Viggamus oassálasstet átsádimátsádallamijn dávk bájnassj histárijalasj máhtalgisvuodaj manna sáme li átsádalladuvvam ulmusjtjárdabiologasj vuodojs.

Dasi aj boahotá vuollegasj bajedimviggamus dáhpájdusájda ma dagáduvvi. Ávddálbiejadusá tjoavddusijit gávnnat la álmullattjat vuollegasj mij bájnassj bajedimviggamusáv. Gá vassjevahágá sámij vuosstij dáhpáduvvi bájkálasj kontevstan oahpes ulmutijit buohtastahtedum ietjá vassjevahákboahttudum unneplágoj dávk merkassj bajedimviggamus la vil vuolep dájda

dáhpájdusájda gá verrudak almmulattjat. Sebrudahtátijt vássjevahákstatistikkan la dárbulasj vil mihttiduvvat máhttelis vássjevahágin polijsas, juoga mij ij agev dagáduvá(iehtjádij siegen gassjelisvuodajs identifierit vassjevahákulmev).

Oajvvadisá vil vuojneditjtat rasismav ja vássjevahágijt sámj vuosstij
Gássjelisvuohta gá gávnnuji gárjes máhttelisvuodav tjielgit vássjevahágijt ja ietjá rasismav sámij vuosstij la buktá vadáv tjielggit boahtumvuohta vuojnemáhtta dagáduvá. Dahkamus Brá:aj la oajvvađit gáktu sámij boahtumvuohta vassjevahágijda ja rásissmaj la máhttelis vuojneditjtat ienebut - diededimes polijsas, gitta statitjkkabuvttadibmáj.

Muhtem oajvvadisá li birra gáktu bajedimviggamus ja vuojneditjtat bajedim vaháigis dávk lassánisj. Polijsasafábmudagán la dan hárráj ávdđásvástádusáv barggat diehto- ja áskoalediddje dagoj, ja vissesvuodav vaddet máhtov fiehtadallat vaháigijt sámij vuosstij polijsasadađvan Nord.Ietjá oajvvadisá li máhttelis átsádallamij hárráj ma dávk oassálastitji vil vuojneditjtatnrasismav ja vássjevahágijt sámij vuosstij. Sebrudahtta oajvvadisájt goappátjagá moattegerdak náv gák ienep ságáđahttemátsádallamijtulmijn sámijda, valla aj átsádallamijda negatijvalasj vuojnijda oabblomij sámij vuosstij náv gák álmugin.

Brá:a árvustallam

Sáme goappátjagá tjadnusijn ja vani tjadnusijn állosujttuj, li ulme vassjevahágijda ja ietjá hábmádimijda rásissmaj. Vádá ulmmen dagáduvvat báhtusav vaddá dárvodisvuohtajj gártjedimijda sámij árggabieđven ja báđnasj sámij máhttelisvuodajt ja dáđmadit ietjasa ulmusjriektájt. Littji dávk ieđ gárvvunit sáme biktasijda, ij ságastit sámeđielav jali ietjáláhkáj luojtet ietjas sáme identitehtav.

Buorkodumvahága l stuorrát tjielgadum, mij buktá vadáv doarjjagij ja luohkođ bátsi. Diedon bajeduvvá moadda oajvvadisá vuojneditjtat ulmev rásissmaulmmáj ja vássjevahágij sámij siegen. Vuordđak la aj dát átsádallam galggá oassálasstet lasedum diedulasjvuohtaj birra álu rávkaduvvá alternatijvalasj vuoge átsádallatjit vadaulmmáj sámij siegen ja ietjá lágo milta smávva unneplágojuohkusijda Svierigin, náv gák roma, ja adni átsádallama ávdđálijguovllij danen adni áđá metodologasj barggamvuogijt ulmijn avtastahttet boahtumvuodav unnep juohkusijn.

Sámeboatsojáládusán li uddni sárjjidahas juogos boahtumvuohtaj rásissmaj ja vássjevahágij gáktuj. Brá:a sihtá sierraláhkáj bajedit dárbov

sebrudahttet vassjevahágijda sámij vuosstij bájkálasj vidjuriijt ma li vuodo hierediddje bargguj, ávdemusát sáme tjuottjuduskommuvnain. Brå: sihtá aj tjuottjodit ájnasvuodav demokratiddjanithtodum ásiijt vássjevahágijn sámij vuosstij oadtju báhtusijjt polijssadájma vuorodimijn.

Vuosteldit negatijvalasj ájadallamijjt ja gáttojt sámij hárráj l vuodo vuostelditvássjevahágijjt. Ájnasvuolta demokratiddjealedim ja diehtoaledim barggo sámij hárráj skávlám, goappátjagá histárjalasj ja dálásjájge vuojnos, dättoduvvá Brå:a ságájdahttemulmutjijs. Brå:a guorras máttijn iehtjá fábmudagáj hierediddje barggo rasissmaj la dárbulasj ienep guhkesájggásasj vuojnov, ja tielgap ulmme tjadádibme ja oablom diedos mij dagáduvvá. Dárbulasj la aj tjielgga ja mihttidahkes ulme tjanádum rásissma vuosstij. Ráddidus diededij áttjak sij li álgadam ádå doakmmaplána dahkamav rasissmaj ja vassjevahágij manna barggo stuorrát galggá árrot árvustaládahte ja guhkesájggásasj.

Brå:a vuojnná huoman joarkke vadáv vaj barggo rasissmaj ja vassjevahágij sámij vuosstij dáv suojmosj ávdđálijguovllij. Polijssa ij la oadtjum ádå dahkamusáv nanustuhtedum barggo hárráj vassjevahágijda dávkv buvtisj barggo vassjevahágijda binnebut vuoroduvvá fábmudagán. Gávnnusuvvá aj biedjamdago biedjamdahkoprogámman rásissmaj sámij vuosstij val bissu 2024 jahkáj. Avtabáale álla merka rijdojda boatsojäládusá gáktuj hiejtti lagámus boahteájgen. Sámij riektá dáhkkiduvvi ja aneduvvi e goassak galga báhtusav vaddet vahákboahttumij. Gå ássje ma sámijda guoski ienebut vuojneduvvi gávnnu huoman váddá báhtusav lasedum vássjáj. Sebrudagán háhttu danen buorre gárvidibme dāmadittjat vassjevahágijjt ja ietjā hāmijjt buorgodum hábmádimijs rásissmaj ja lasedum ájttsisvuolta máhttā buktet.

Brottsförebyggande rådet

Box 1386/Tegnégatan 23, 111 93 STOCKHOLM

Tel 08 527 58 400, registrator@bra.se, www.bra.se

urn:nbn:se:bra-1181 ij